

m-Kvadrat

Stručni časopis za građevinarstvo i arhitekturu ■ Broj 138 ■ Oktobar/Listopad 2020.

Cijena 10 KM

10.2020

dekorativne boje

®

VALPAINI

Projekat

KUĆA U ZEMLJI MEDA, MLIJEKA I... KAJMAKA

Razgovor s povodom:

Arhitekt Irfan Hadžimerović, Studio Atrij d.o.o.

Studio Atrij je osnovan prije tri godine, a Irfan ga je osnovao zajedno s kolegom Elvedinom Kajmakovićem. Irfan će za sebe reći da je kreativan, ali i racionalan, dok je Elvedin 200 % kreativac. Usprkos tome, u svemu sudjeluju ravnopravno, a iza njih je već nekoliko izvedenih objekata. Ponosni su, kaže, na suradnju s poznatim sarajevskim arhitektom Amirom Vukom Zecom, za kojeg rade, ali i od njega puno i uče...

Direktan povod za razgovor je obiteljska kuća koju su radili za mladog investitora, Haruna Lemeša, kome će nova kuća biti dom, ali će se u njoj smjestiti i radni prostor.

U ZEMLJI MEDA, MLIJEKA I... KAJMAKA

Kao da je projektni zadatak našao ispriaciju u stihu pjesme koja kaže, „Mani se zemlje koja Bosne nema i čovjeka koji u kući drijema...“

U selu Gračanica, u neposrednoj okolini Visokog, gdje se na pitomim obroncima nižu tradicionalne kuće, naš je sugovornik projektovao jednu posve modernu kuću, koja je s ceste prizemnica, taman dovoljno velika za

mladu obitelj, dok se u ukopanom dijelu nalazi pogon za preradu mlijeka i proizvodnju kajmaka. Gledano iz doline, iz sela, kuća otkriva pune dvije etaže: stambenu i radnu.

I prije ovog „novog normalnog“ rad od kuće je postao sve popularniji. Pri tome se najčešće misli na rad za kompjuterom, no ovaj koncept je moguće primijeniti i na puno više različitih djelatnosti.

Obiteljski obrt, koji tradiciju proizvodnje mlijeka i mliječnih prerađevina, pronosi već treću generaciju, šireći se, trebao je nove kapacitete. Osim potrebe za radnim prostorom, mlada generacija traži svoj životni prostor u kojem će stvoriti temelje budućeg života. Investitor Harun Lemeš (21) je na

pragu samostalnog života, uz potporu obitelji došao do arhitekta kojem je dao nimalo lak zadatak.

Otac ima veliku parcelu, no obzirom da se bave poljoprivredom i stočarstvom, gdje je svaki kvadratni centimetar plodne zemlje bitan, pozicija kuće je izabrana baš na nauzvišenijem dijelu parcele. Zemlja je tu sama po sebi neplodna, strma i blizu ceste i kao takva, najmanje interesantna za košnju trave ili za ispašu. I tako je pala odluka o poziciji kuće, čiji će dobar dio morati biti ukopan.

Time je dobiven niskoenergetski podrum, gdje je jedna cijela fasada je u zemlji, a dvije bočne su jednom trećinom ukopane. Dakle, uštedilo se i na izradi fasade. U tom podrumskom dijelu je poslovni prostor visine 4 m, gdje je po projektu predviđena prerada mlijeka, koje će se sa farme muznih krava dovoditi direktno na preradu i pakovanje. Za krave je ostala dovoljno velika livada za ispašu, dalje od objekta. Kako proizvodnja zahtijeva nadzor 24 sata, kako bi se postigla idealna kvaliteta sira i kajmaka, bilo je logično da se uz poslovni dio, u neposrednoj blizini napravi i stambeni dio.

MUKE PO ARHITEKTU

Optimiziranjem prostora, tlocrt stambenog dijela projektiran je s minimumom izgubljenih površina za komunikacije (hodnike). Obzirom da je investitor vrlo mlad – htio je modernu arhitekturu.

Arhitektova je prva zadaća bila pomiriti generacijsko razmimoilaženje ideja, jer je otac želio kuću s krovom, a sin kuću bez krova. I ne samo to... otac bi gradio kuću za budućnost, s više prostora, a sin bi da mu je sad taman.

Tu je arhitekt imao ozbiljnu zadaću. Prvo, jedan od simbola moderne arhitekture, je RAVAN KROV.

Legenda kaže da su se nekad kuće i štale razlikovale po tome da su se kuće natkrivale krovom na 4 vode, a štale su dobivale jednostavnije krovove, na dvije vode. I tako su stambene kuće i dan danas zadržale tradiciju krovova na četiri vode, toliko karakterističnu za bosansko-hercegovačku arhitekturu.

No došlo je i novo vrijeme, u kojem se grade kuće bez krova – što je čest naziv za kuće s ravnim krovom. Fibrano rješenje obrnutog ravnog krova, osim toplinsko-fizikalnih prednosti, nudi još jednu mogućnost. Jednom kad odluče proširiti rostor i dignuti kat, jednostavnije će biti nadozidati etažu na ravnom krovu, nego da se raskapa i ruši kosi krov. Toplinska izolacija obrnutog ravnog krova, može se upotrijebiti na krovu nove etaže i tako dolazimo na još jednu modernu temu: Gradi štedljivo, za sadašnje potebe, s mogućnošću ponovne upotrebe materijala. REcycle REuse REduce – recikliraj, ponovo upotrijebi, smanji... Trenutno ravni krov nudi da ga se iskoristi za više namjena. Montažnim se stepenicama može ugodno popeti na njega i tako od krova nastaje terasa s vidikom, na koju se može staviti roštilj, montažni bazen ili jednostavno uživati u pogledu na cijelu dolinu Gračanice.

IZRADA RAVNOG KROVA

Jednom odlučeno, s izvođačima koji su vješti u izradi ravnih krovova, na nosivoj je konstrukciji urađen beton za pad (1). Budući da je krov projektovan po principu obrnutog ravnog krova, koji štedi materijal i vrijeme, na podlogu pripremljenu bitumenskom emulzijom, izvedena je bitumenska ljepenka u dva sloja (2). Krov je već time postao vodonepropusan, što je ispitano vodenom probom (3). Na ljepenku je direktno postavljen FIBRANxps 300L (4), u jednom sloju, filteski geotekstil (5) i prani, riječni šljunak kao ballast (6) i (7).

U razgovoru s arhitektom otkrivamo da se prvi put susreo s obrnutim ravnim krovom još na fakultetu. Uz prednosti nad klasičnim krovom, kao najveći plus se ispostavila zaštita hidrozolacije, koja se štiti od atmosferskih utjecaja, a time i od preranog starenja uslijed temperaturnih promjena i utjecaja UV zraka. No kad je došao u praksu, mladi se arhitekt susreo s otporom, ne samo investitora, nego i majstora. Da bi dobio posao, majstor će reći da sve zna i može, a kad posao krene, on okrene vodu na svoj mlin.

Kod nas je problem što nemamo licenciranih izvođača, svakog za svaki svoj dio posla. Najgore je kad majstor, kaže „ja to mogu“, a ne zna. Isto je i s projektantima... i tad se stvaraju problemi oko ravnih krovova i kod svih ostalih. Na hotelu u Visokom, rađen je ravni obrnuti krov. Evo ima pet godina, objekat funkcioniše bez ikakvih problema. Izvođač je bio dobar, a investitor je iz Njemačke i odmah je to druga priča...”

Prije nije kuću radio arhitekta, već je gradio paorski majstor i onda se ljudi iz te sredine skupe i raspravljaju kako se pravi kuća... . Onda dođe majstor i kaže, vako se pravi kuća: “... ja bi tu dod'o još jednu sobu i to je to”. Nisu to samo prošla vremena, to je još uvijek često realnost s kojom se susrećemo. A sad smo mi arhitekta došli, pa tu ubacili neke konzole...

Spomenuo sam da dosta surađujemo s Amirom Zecom, a s njim uvijek ima nekih anegdota. On govori da je prije ta mahala imala duha, a sad smo mi došli, kao arhitekta, hoćemo tu nešto da uklopimo. Nekad se gradilo polaganije, a danas zgrada nikne preko noći.

Još je jedan problem da investitori mijenjaju prostorne planove. Generalno problem u BiH je što investitor pronađe načina da od P+2 napravi P+5 i onda se to napravi izvan konteksta i to je taj problem, da se teško ukopi u grad, u mahalu.

Susretao sam se s mlađim kolegama, govorim o svojoj generaciji (30-te), gdje mi je puno lakše objasniti stvari, da će to biti neki kvadrat, iskoristivi kvadrat... . Ima dosta arhitekata koji su u prošlosti gradili moderno, radilo se lijepih objekata.

Danas je jedan od problema arhitekata, da nisu upoznati s novim materijalima. Trebali bi više poznavati materijale i specificirati ih po njihovim karakteristikama.

Arhitekti danas gledaju i na energetska efikasnost, a moraju omogućiti da kuća diše. Govorim s aspekta izvođača, koji nastoji brzo zatvoriti objekat. Jednom kad se zatvori PVC prozorima, ostane taj objekat bolestan. Ljudi radi energetske efikasnosti zanemaruju zdravlje. I kao što loša hrana neće utjecati na zdravlje, ako ju jednom pojedete, tako je i s tom energetskom gradnjom. Stari su prozori imali propuh. Čerpičare su disale, one su po meni najefikasniji objekti u neku ruku. Taj aspekt je možda bitan za modernu arhitekturu, i tu leži izazov za arhitekte.

Da se vratimo na „našu“ kuću u Gračanici... . Ekonomski aspekt utječe na formiranje porodice, iz aspekta gradnje, sve je to povezano. Kompletna slika ovog našeg područja utječe i na građevinu u porodicu... Teško je naći investitore, koji su voljni saslušati kompletnu priču, šta im se nudi, šta uraditi. Puno je lakše kad se udruži više ljudi i kad se sasluša struka.

Jako je teško objasniti šta je to ravni krov. Ljudi obično nemaju percepciju. Mi koji smo u svijetu arhitekture svakodnevno, u kontaktu s novostima, stalno primjećujemo te stvari, a dosta običnih ljudi, kad objašnjavam, uopće ne promjećuju detalje objekta. Oni gledaju slike, travu, kako su ljudi obučeni na slici... . Pa onda kad predložiš ravni krov, onda investitor

totalno zanijemi u smislu, šta je to, kako to izgleda, pa onda dok prođe proces uvjeravanja... da je to u redu, da je to moderno, da to ne predstavlja neki značajni finansijski trošak, da je energetski efikasno, da je dugotrajno... . I onda na kraju valja ubijediti majstore...

Arhitekt je kao roditelj, koji mora strpljivo i opetovano ukazivati i investitoru i izvođaču na pošitvanje projekta.

Nama nedostaje aspekt kvalitetnog obrazovanja. Ako govorimo za Bosnu, imamo problem obrazovanja majstora. Imamo ljude koji niti su zainteresovani za fakultet, a istovremeno se izgubio ovaj zanatski dio struke, na koji se gleda iz drugog ugla. Ako završiš zanat, nisi obrazovan. A jesi, itekako. Jedan stolar je umjetnik. Nedostaje i uloga roditelja da usmjere djecu, da nije samo obrazovanje sjest, naučiti i dobiti diplomu, već je to sticanje znanja i da je dobar zidar, stvarno i obrazovan u tom polju. Ako se odluči za taj poziv i radi ga s voljom, može više toga napraviti nego neki nezainteresovani diplomirani ekonomista ili arhitekta...

I na kraju je najbitnije da su svi u tom procesu zadovoljni. Kad se investitor, dolazeći u svoju kuću osjeća kao da je David Beckham.

Za Fibran, razgovor vodila Tanja Herr, dipl.ing.arh

Trajna i energetska
učinkovita rješenja
od temelja do
krova.

Saznajte
VIŠE

www.FIBRAN.ba

